

מועלי כל הארצות התאחדו!

זה הדבר

زوهديرك ZO HADEREKH

גיליון 6, 10 בפברואר 2024

הכהניסטים נוהרים

לקראת הסכם העודפים: חד גדיא בימין הקיצוני לטובת נתניהו שאינו יודע שובע

על חלקו של נתניהו הוסיף ורטור: "קמפיין הפיוס נוטף הדבש של נתניהו, ה'התמרכזות' לכאורה, קריאותיו הנרגשות לאחדות בעם, מסעותיו שובי הלב ברחבי הציבור הערבי, כולם מסתיימים בנקודה אחת, ידועה מראש. זוהי התמונה של לחיצת האגרופים של איתמר בן גביר ובצלאל סמוטריץ'; שניים שאגרופיהם מזכירים למרבה הפלצות את הסמליל מעורר החלחלה של תנועת כך, שעל ברכיה גדל מי שעתיד להיות ח"כ, אולי אף שר. בסוף, נתניהו הוא אותו נתניהו, הים הוא אותו ים, ושותפיו הרצויים ביותר הם אלה שרוצים להשליך את הערבים, הלהט"בים, הרפורמים וכל מי שלא בא טוב בעין החשוכה שלהם — למצולות".

נחום ברנע הוסיף ב"ידיעות אחרונות" (5.2): "ראש הממשלה ניצל את כוח משרתו, נתן הבטחות שגובלות בשוחד בחירות, לחץ ושידל, עבור מה? עבור מהלך שיכניס את הניאו-כהניסטים לכנסת".

לדברי ברנע, "פוליטיקאי מוגדר על ידי המעשה הקיצוני ביותר שלו. כמו שטראמפ מוגדר על ידי התמיכה שהוא נתן ונותן למיליציות פשיסטיות, נתניהו מוגדר על ידי החסות שהוא נותן ליורשי כהנא. באמריקה זה נגמר בהתקפת טרור על בתי הקונגרס". אך מדובר לא רק בנתניהו. נפתלי בנט המוכן לשבת עם נתניהו בכל ממשלה, יישב אף הוא בממשלת הימין והכהניסטים. כך, כל מי שישתף פעולה עם ראש הממשלה המואשם בפלילים, משתף פעולה בפועל עם הכהניסטים. אם נתניהו יישאר בשלטון, לא רחוק היום בו בן גביר יהיה שר.

הסכם עודפים חסר תקדים נחתם הליכוד והימין הגזעני. החשש של נתניהו הוא שהליכודניקים לא ינהרו לקלפיות ב-23 במאס עם פתק מח"ל בידיהם. לכן מצא להם ראש הממשלה תחליף נאה: הכהניסטים. אם לשפוט לפי התגייסות הרחוב הביביסטי למען נתניהו נוכח ההפגנות המתקיימות נגדו ברחבי הארץ זה 33 שבועות ברציפות – ואף בעת הזפתו בבית המשפט השבוע (8.2) – המצב די אבוד. ביום שני (8.2) זה היה "אחד נגד מאה" (כשם השעשועון הטלוויזיוני), או ליתר דיוק: תומך ביבי אחד מול מאות מתנגדים קולניים במיוחד. את קולותיהם ניתן היה לשמוע גם באולם בית המשפט. נתניהו, שניסה לקושש קולות בציבור הערבי ונכשל כישלון חרוץ, פנה חיש-מהר לידידיו מאז ומתמיד: הכהניסטים הגזענים בראשות איתמר בן-גביר.

כמו בשיר חד גדיא, בקצה הימני והגזעני ביותר של המפה הפוליטית, בלעו המפלגות זו את זו במצוות נתניהו: ח"כ בצלאל סמוטריץ', יו"ר האיחוד הלאומי, טרף את עוצמה יהודית של בן-גביר, שטרף את מפלגת נעם המשיחית, וכולם היו למעדנים על שולחנו של נתניהו שלא יודע שובע. פרשן "הארץ" (5.2) יוסי ורטור תיאר זאת כך: "בן גביר הביא איתו נדוניה מבעיתה מלפני כמה ימים – ההסכם עם מפלגת נעם, ששמה הוא אוקסימורון כשלעצמו. המפלגה הזו מסתכלת על הקיצון הפוליטי מהנקודה האחרונה בסקאלה הימנית".

דברים בשם אומרם

הבוטים נוהרים לח"כ תומא-סלימאן

"לפני כשבועיים, בעקבות עוד הופעה של נתניהו שבה התייחס לציבור הערבי ולפועלו למענו, ח"כ עאידה תומא-סלימאן (חד"ש – הרשימה המשותפת) הגיבה בפורט נגדי שהציג עובדות הפוכות. למרבה הפתעתה, חשבונה התמלא בתגובות, ברובן הגדול זועמות ומתריסות נגדה: איך את מעזה לבקר את נתניהו? מה את כבר עשית למען הציבור הערבי? אינך מבינה שהוא רוצה להציל אותנו? רק הפלסטינים מעניינים אתכם. וכן הלאה. 343 תגובות, שיא אישי, שהצטברו במהירות רבה בחשבונה. היא נכנסה לחשבון ובדקה את התגובות אחת אחת. מייד הבנתי שהרבה היו חשבונות מזויפים, בוטים. חשבונות שנפתחו רק בזמן האחרון, בלי פוסטים קודמים, תמונות כלליות. היו גם מילות מפתח שחזרו על עצמן. למחרת העליתי פוסט נוסף. כתבתי שאסור להאמין לנתניהו. שוב, היא מספרת, הוצפה בתגובות. חלקן היו אותנטיות, של אנשי הפלג הדרומי, אנשי רע"מ של מנסור עבאס שמכנים אותה 'אוהבת טחינה' (היא תומכת ידועה בקהילה הלהט"בית ובחברת הטחינה 'אל ארז' מהמגזר, שתרמה להקמת קו סיוע ללהט"בים ערבים והוחרמה בשל כך). התגובות הנוספות היו מהסוג האחר, ששוב עוררו את חשדה שנתניהו מנהל 'מלחמת סיבר' נגדה".

(יוסי ורטנר, "הארץ", 29.1)

גנדי האנס, לא משחרר הודו

"מזמן לא נפגשתי עם ראש הממשלה בנימין נתניהו. הפעם האחרונה שנפגשתי איתו הייתה באזכרה השנתית לגנדי" (ח"כ בצלאל סמוטריץ' מהבית הלאומי, רשת ב', 30.1)

מפלגת העבודה סובלת מפיצול אישיות

"הבעיה אף פעם לא הייתה עם החזון של מפלגת העבודה. הרבה מדי שנים היא פעלה בניגוד לחזון שלה. היא אמרה את הדברים הנכונים, אבל עשתה את ההפך והצטרפה שוב ושוב לממשלות ימין מתוך המנטרה השחוקה של "להשפיע מבפנים", בעוד שאי אפשר להשפיע מבפנים".

(ח"כ מרב מיכאלי, יו"ר העבודה, מוסף "הארץ", 29.1)

לא כולל מהגרי עבודה שהם 90% מהאוכלוסייה

"ממשלת איחוד האמירויות הודיעה שתעניק אזרחות לזרים שעוסקים בתחומים מסוימים, בהתאם לקריטריונים שייקבעו מראש. מדובר בצעד נדיר באזור המפרץ: אזרחות באחת ממדינות האזור מאפשרת זכויות סוציאליות רבות וסיוע בשוק העבודה. כדי להגן על הזכויות האלה מדינות המפרץ מאפשרות לזרים להתאזרח רק לעיתים נדירות. באיחוד האמירויות גרים יותר מ-9 מיליון איש. רק עשירית מהם אזרחי האמירויות, והרוב המכריע של התושבים הם מהגרי עבודה זרים - בעיקר מדרום אסיה, חלקם כבר דור שני או שלישי באמירויות".

(לה מונד", 1.2)

מה, זה לא היה ברור?

"הליכוד לא רוצה תמיכה של הרשימה המשותפת והליכוד לא ישתמש במשותפת. הליכוד לא יקים ממשלה בתמיכת המשותפת חד וחלק".

(יואב קיש, סגן שר הבריאות, ערוץ 7, 31.1)

טראמפ הלך אבל רוחו נושבת ברחבי ארה"ב

"אחד ממתחמי החיסונים הגדולים לקורונה בעיר לוס אנג'לס נסגר זמנית בעקבות הפגנה של מתנגדי חיסונים ופעילי ימין קיצוני. לדברי שירותי הכבאות וההצלה, המתקהלים נשאו שלטים, קראו נגד חיסונים לנגיף וחסמו את הכניסה למתחם בפני מאות בני אדם שהמתינו להתחסן".

(לוס אנג'לס טיימס", 1.2)

שלום, שלום ויש מתים מקורונה

"יותר אנשים מתו בשבועיים של שלום עם דובאי מאשר ב-70 שנות מלחמה עמה".

(ד"ר שרון אלרעי-פרייס, ראש שירותי הבריאות, "הארץ", 1.2)

סלאם, סלאם ואין ביבי

"רק שבועיים אחרי שקיים מסיבת עיתונאים עם ראש הממשלה בנימין נתניהו והודיע על תמיכה בליכוד – ראש עיריית נצרת עלי סלאם עובר לתמוך במפלגת רע"מ של ח"כ מנסור עבאס. לדבריו 'אני מצהיר כי רע"מ תכריז על פרישה מהרשימה המשותפת, אז אני תומך במנסור עבאס'. רק לפני כשבועיים אמר ראש עיריית נצרת דברים אחרים: 'מה שראש הממשלה עשה, אף אחד לא עשה. בחיים לא היה לנו טוב כמו עכשיו'. כמו כן, לקראת הבחירות הבטיח סלאם לתמוך בליכוד: 'אני מבטיח לך רה"מ שאנחנו נתמוך בך שתמשיך ותינתן. אין מנהיג כמוך בכל המדינה שיכול לתת".

(כ"ל אל ערב", 2.2)

מכתבים למערכת

על מה נאבקים עובדי פסגות

כיו"ר ועד העובדים, המחויבות שלי היא קודם כל לעובדים שבחרו בי לייצג אותם, אבל במקביל יש לי התחייבות לא פחות חשובה: ללקוחות שלנו ולציבור החוסכים, במיוחד נוכח העובדה שפסגות הייתה עד לאחרונה בית ההשקעות הגדול בישראל.

מאז הפרסומים בכלי התקשורת על הרצון של אלטשולר שחם להתמזג עם פסגות, חזרנו והדגשנו כי עסקה זו תהיה הרת אסון לעובדים, ללקוחות ובמיוחד למשק.

מדינת ישראל אולי אלופת העולם בהקמת ועדות, אבל ועדה אחת שבאמת השפיעה וקבעה כללים ברורים ונוקשים בשוק ההון הייתה ועדת בכר. את מה שהיא טענה לפני יותר מעשור אנחנו אומרים בדיוק עכשיו. כל ניסיון לייצר מפלצת דו-ראשית הכוללת איחוד של שני בתי השקעות גדולים תפגע בתחרות ובציבור.

אנחנו ממש לא מתכוונים לשבת על הגדר או לצפות מהיציע במתרחש. אנחנו כאן כדי לומר בקול חד וברור! לא ניתן לעסקה כזאת לצאת לפועל, לא נאפשר בכיה לדורות.

שלומי לוגסי, יו"ר ועד עובדי פסגות

ניתן לשלוח מכתבים למערכת באמצעות הדוא"ל
zohaderekh@gmail.com
 או לחיבת דואר 26205 ת"א-יפו 6126102

לא נכנעה לעבאס ולא ויתרה על שותפות ערבית-יהודית

חד"ש עמדה על עקרונותיה

לכן אני כל כך שמח וגאה שהדרך של חד"ש, הדרך של שותפות יהודית-ערבית למען דמוקרטיה ושוויון אמיתיים, היא זו שתמשיך להוביל את הרשימה המשותפת, ושאליה גם מצטרפים השותפים שלנו תע"ל ובל"ד. הרשימה והרעיון שמאחוריה ממשיכים לחיות ויתמודדו בבחירות – על בסיס עקרוני ופוליטי איתן. המטרה שלנו עכשיו היא לבסס את המשותפת ככוח ההגמוני בציבור הערבי, אבל לא פחות מכך – ככוח ההגמוני בשמאל. זה לא יהיה פשוט, וככל הנראה לא תושלם המשימה במערכת הבחירות הנוכחית. אבל זו מטרה ארוכת טווח שאסור לנו לוותר עליה.

נפעל בתקווה שבעוד כמה שנים, תהפוך המשותפת לכוח המוביל גם בציבור היהודי – עם עוד כוחות שייכנסו אליה ויחד נבנה את האלטרנטיבה שכל כך נדרשת.

היום אני גאה יותר מתמיד בחד"ש וביכולת שלה לא לוותר על העקרונות, אבל בדיוק באותה מידה – לא לוותר על כוח.

נמרוד פלשנברג

שאלת הבחירות: הליכוד ורע"מ

לפי הסקרים, גוש המתנגדים לנתניהו (בלי הרשימה המשותפת) ימנה 56 עד 58 מנדטים. למרות הגיוון האידיאולוגי של גוש זה, שנע מימין מתנחלי ועד שמאל חברתי הדוגל בסיום הכיבוש, נראה שאף לא אחד ממרכיביו לא יפסול את הצטרפות רע"מ לשורותיו. בדבריו – "אני בכיס של השמאל ולא בכיס של הימין" – יצר לעצמו עבאס לגיטימציה להצטרף לגוש הליכוד, אך באותה מידה גם לקואליציה רחבה הכוללת את תקווה חדשה, ישראל ביתנו, כחול לבן, העבודה, יש עתיד ומרצ.

אחד התירוצים לכניעתו של גנץ ולכניסתו לממשלת נתניהו הייתה התנגדותה המוחלטת של ישראל ביתנו להצטרף לממשלה הנתמכת בידי הרשימה המשותפת. השבוע הצהיר אותו ליברמן, כי אין לו בעיה עם עצם חברות הח"כים הערבים בקואליציה, אלא עם עמדותיה של הרשימה המשותפת, שאת ראשיה כינה לא אחת "תומכי טרור". במקביל הצהיר עבאס לחברות 12, כי אין לרע"מ שום כוונה לתמוך ב"מחבלים", וכי המצע שלה הוא מצע אזרחי בלבד הדוגל בהשתתפות בחברה הישראלית.

בכך הכשירו עבאס מזה וליברמן מזה שותפות עתידית ביניהם. לא מן הנמנע כי בסופו של דבר תספק דווקא התנועה האסלאמית את האצבע ה-61 לקואליציה שתחליף את נתניהו – בהנחה, כמובן, שרע"מ תחצה את אחוז החסימה.

קואליציה כזו תתפרק בהכרח זמן קצר לאחר הבחירות. גדעון סער ומירב מיכאלי, מנסור עבאס וניצן הורוביץ לא יוכלו לשבת יחד בממשלה מתפקדת לאורך זמן. אך זה אופק שיש לחתור אליו – אחרי פתרון הסוגייה הפרסונלית של נתניהו, יוכל השיח הפוליטי בישראל לשוב לעסוק במחלוקות פוליטיות עקרוניות: ימין או שמאל, קפיטליזם או סוציאליזם, כיבוש או שלום.

תופיק נג'אר

מאז שהוקמה הרשימה המשותפת תמכתי בקיומה. חשבותי ב-2015 ועד לאחרונה, שלמרות ההבדלים העמוקים בין התנועה שלי, חד"ש, לבין השותפות האחרות בקואליציה זו, יש משהו גדול יותר ששם אותנו, את הכוחות שמייצגים את הציבור הערבי ואת השמאל האמיתי בארץ, בסירה אחת. ההסכמה שלנו הייתה חשובה יותר מהפערים בינינו.

האינטרסים העמוקים והמטרות הפוליטיות של הציבור הערבי, כפי שהתבטאו בדרך של ההנהגה הפוליטית שלו בעשורים האחרונים, הם אינטרסים שמאליים – סיום הכיבוש והדיכוי הלאומי של העם הפלסטיני, בנייה של דמוקרטיה אמיתית הסותרת עליונות יהודית, בנייה של חברה שוויונית המושתתת על מדינת רווחה מפותחת, וחיזוק כוחם של העובדים בארץ. שוויון אזרחי אינו מספיק, כפי שתמיד אמרנו. נדרש גם שוויון מעמדי ולאומי. לפי תפיסה זו – הרשימה המשותפת הייתה הכוח הפוליטי המובהק שמייצג את כל הדרשות האלה והקוטב הפוליטי הנגדי המובהק לימין בהובלת הליכוד ונתניהו.

כל זה נכון גם היום. וכל זה נכון לגבי הרשימה המשותפת המשולשת שתרץ בבחירות הקרובות. מה שקרה הוא שבחודשים האחרונים החליטו מנסור עבאס ורע"מ בהובלתו לשנות את הקואורדינטות הבסיסיות הללו, הקושרות בין הציבור הערבי לבין ערכי השמאל וכוחות השמאל היהודיים. רע"מ שואפת לשנות אמיתות פוליטיות בסיסיות אלה דרך ניתוק האינטרסים של הציבור הערבי בישראל מהאינטרסים של כלל הציבור הדמוקרטי בישראל.

כשעבאס אומר שהוא לא שמאל ולא ימין, הוא למעשה אומר שניתן לטפל באינטרסים היומיומיים של הציבור הערבי בלי לשנות את המדיניות. הוא אומר שישראל היא מה שהיא, ושבתוך מציאות זו אפשר לפעול באופן מצומצם, דרך התחברות לציבורות השלטון, כדי להשיג הישגים מקומיים. עבאס רוצה להפוך את הציבור הערבי לקליינט של המדינה. מהלך כמו זה שלו לא יכול להביא שוויון אמיתי לציבור הערבי. אבל יותר מכך – הוא נוטש את האינטרסים של כלל הציבור בישראל. הוא נוטש את ציבור האזרחים פה (שלא לדבר על הפלסטינים בשטחים). הוא נוטש, בבירור, אותי.

זה מהלך שבמקביל מילים מתואר כפרגמטי ושואף לאינטגרציה, אבל בפועל מנתק את הציבור הערבי מכלל הציבור בטענה שהערבים אינם נמצאים באותה סירה עם ציבור האזרחים בישראל. עבאס אומר שאפשר לדאוג לאינטרסים של הערבים בלי לדאוג לשינוי השלטון והמשטר בארץ.

אבל בטווח הארוך, כולנו סובלים מהאלימות הדורסנית של ממשלת ישראל. כולנו סובלים מהכיבוש המתמשך. כולנו סובלים ממערכת שמעדיפה שוק מופקר על פני מדינת רווחה שפועלת כדי לצמצם פערים ולחזק את החלשים. כולנו סובלים מהעובדה, שיש פה עם אחר שחי או תחת כיבוש או תחת משטר אזרחות גזעני – שני פנים של אותו שלטון. הגישה של עבאס למעשה מוותרת לחלוטין על שינוי הפוליטיקה ועל שינוי השיטה. זו גישה שאסור לאנשי שמאל לשתף איתה פעולה.

המשותפת: מי ומי במקומות הראשונים

הרשימה המשותפת (חד"ש, תע"ל ובל"ד) הגישה בשבוע שעבר (4.2) את רשימתה לבחירות לכנסת ה-24. מהרשימה המשותפת נמסר: "אנו ממשיכים לפעול יחד למען ערכי השוויון, הדמוקרטיה והצדק, תוך מחויבות לקו פוליטי ברור: פעולה ככוח דמוקרטי, הנאבק למען זכויות החברה הערבית בפרט והציבור בכלל, נגד הכיבוש ולמען חברה דמוקרטית וצודקת לכולם ולכולן. אנו מציגים רשימה של דמויות מרשימות שכבר הוכיחו את מחויבותן המעשית לערכים אוניברסליים של דמוקרטיה ושוויון".

מועמדות ומועמדי הרשימה המשותפת ב-15 המקומות הראשונים הם:

1. **ח"כ איימן עודה**, יו"ר הרשימה המשותפת: חיפאי. פעיל למען שוויון, שלום, צדק חברתי ודמוקרטיה. הוביל מחאות נגד האלימות והפשעה בחברה הערבית ופעיל בולט במאבק להכרה בכפרים הבלתי-מוכרים כנגב. בין היתר הוביל את הגיבוש והאישור של תוכנית 922, ובקדנציה האחרונה יזם את המהלך להחמרת הענישה למחזיקי ולסוחרים נשק. נבחר לחבר מועצת העיר חיפה מטעם חד"ש בגיל 23.
2. **ח"כ אחמד טיבי**, יו"ר סיעת הרשימה המשותפת: יו"ר תע"ל, יליד טיבה, חבר כנסת ב-21 השנים האחרונות, סגן יו"ר הכנסת וחבר פעיל בוועדת הכספים. פעיל ותיק נגד הכיבוש ולמען הכרה במדינה פלסטינית. חבר כנסת חברתי ופרלמנטר מצטיין: חוקק כ-20 חוקים.
3. **ח"כ סמי אבו שחאדה**: יו"ר מפלגת בל"ד. תושב יפו, היסטוריון, מומחה להיסטוריה של יפו ופעיל פוליטי וחברתי. החל את דרכו הפוליטית בתא הסטודנטים של בל"ד באוניברסיטת תל אביב. חבר מועצת העיר ת"א-יפו לשעבר. הוביל מאבקים רבים בתחום הדיור, החינוך וזכויות אנשים עם מוגבלויות. כבד ראייה מילדות.
4. **ח"כ עאידה תומא-סלימאן**: ילידת נצרת ותושבת עכו. יו"ר הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי בכנסת ה-20 ויו"ר הוועדה המיוחדת לעבודה ולרווחה בכנסת ה-23. ממובילות המאבק נגד אלימות כלפי נשים בחברה הערבית. נמנית עם מייסדות המקלטים הראשונים בישראל לנשים ערביות מוכות ולנערות ערביות במצוקה. האישה הראשונה שכינה בוועדת המעקב העליונה של הציבור הערבי.

5. **ח"כ אוסאמה סעדי**: תושב עראבה. יו"ר ועדת המשנה לתאונות עבודה בענף הבניין בכנסת ה-23. נבחר בידי המשמר החברתי כחבר כנסת המצטיין בחקיקה חברתית. בוגר משפטים באוניברסיטה העברית ולשעבר יו"ר התאחדות הסטודנטים הערבים. כעורך דין ייצג אסירים פוליטיים, לרבות חברי המועצה המחוקקת הפלסטינית מירושלים המזרחית לאחר גירושם. מזכ"ל תע"ל מאז היווסדה ב-1996.

6. **ח"כ עופר כסיף**: יליד ראשל"צ ותושב רחובות. סרבן השירות בשטחים הכבושים הראשון באינתיפאדה הראשונה, אשר ישב בכלא ארבע פעמים על סירובו. יו"ר ועדת המשנה להשכלה הגבוהה בכנסת ה-23. לשעבר יו"ר התא היהודי-ערבי קמפוס באוניברסיטה העברית ויועץ פרלמנטרי לח"כ מאיר וילנר. הרצה באוניברסיטה העברית, במכללת ספיר ובמכללת ת"א-יפו.

7. **ח"כ היבא יזבק**: ד"ר לסוציולוגיה ולאנתרופולוגיה, פעילה פוליטית וחברה בארגוני נשים. יו"ר השדולה לקידום תעסוקת נשים ערביות. קידמה יוזמות למען המאבק באלימות וברצח נשים ולמיגור העוני. ניהלה במשך 7 שנים את ועד הפעולה לשוויון בענייני אישות, שם נאבקה להעלאת גיל הנישואין ובעניינים נוספים הנוגעים למעמד האישה במשפחה ובחברה.

8. **ח"כ יוסף ג'בארין**: נולד ומתגורר באום אל-פחם. יו"ר הוועדה לזכויות הילד בכנסת ה-23. דוקטור למשפטים מטעם אוניברסיטת ג'ורג'טאון בווישינגטון, ומייסד מרכז דיראסאת למשפט ולמדיניות. לשעבר יו"ר ועד הסטודנטים הערבים באוניברסיטה העברית. כתב את הפרק המשפטי במסמך החזון העתידי של האוכלוסייה הערבית בישראל.

9. **ג'ומעה אזברגה**: ח"כ לשעבר (2017-2019). תושב לקיה כנגב. בעל תואר שני בכריאות הציבור. ניהל את סניפי קופת החולים מכבי ביישובים רהט, כסייפה ולקיה. ממנהיגי מאבק האזרחים הערבים כנגב. פעל מטעם ועדת המעקב העליונה של ערביי הנגב נגד תוכנית פראוור. ניהל פרויקט להכרת עולם הרפואה לתלמידים, על מנת לעודדם לפנות ללימודי התחום.

10. **ח"כ סונדוס סאלח**: נולדה וגדלה ביישוב משהד. אם לשלושה. יו"ר ועדת המשנה לצדק חלוקתי וסביבתי בחברה הערבית בכנסת ה-23. פעילה לקידום נשים בפוליטיקה, באקדמיה ובהיי טק. בעבר מורה לביוולוגיה בתיכון. מזכ"לית מועצת הנשים של תע"ל, מנכ"לית חברת סטארטאפ ויו"ר העמותה "מוג'תמענא".

11. **ח"כ ג'אבר עסאקלה**: מתגורר במע'אר. סרבן גיוס וממובילי יוזמת הסירוב הדרוויית, יועץ ארגוני ומנחה קבוצות. בעבר מנכ"ל שותף בעמותת סיכוי וסמנכ"ל בארגון שתיל. כיהן כיו"ר ועד הסטודנטים הערבים.

12. **יוסף עטאונה**: ח"כ לשעבר מטעם חד"ש. ניהל את אגף החינוך במועצה המקומית חורה והיה יו"ר ועד העובדים של המועצה. חבר ועדת המעקב של ערביי הנגב, וממובילי המאבק להכרה בכפרים הבלתי מוכרים. ממקימי עמותת הגר שהקימה גנים ובית ספר דו-לשוניים בבאר שבע.

13. **איאד ראבי**: תושב ג'לג'וליה. עורך דין עצמאי. בוגר האוני' העברית בירושלים במשפטים וכן במדעי הרפואה. פעיל חברתי ופוליטי. נמנה עם משתתפי ומנסחי מסמכי החזון לפלסטינים אזרחי ישראל. חבר הוועד המרכזי של בל"ד.

14. **ג'יסאן עבדאללה**: תושב הכפר מוקייבלה. סוכן ביטוח בהכשרתו. פובליציסט וחבר הלשכה הפוליטית של תע"ל. פעיל בתנועה הערבית להתחדשות מיום הקמתה.

15. **נועה לוי**: עו"ד לזכויות אדם. מזכירת חד"ש בת"א. הקימה וניהלה את פרויקט מאבק באלימות משטרתית בוועד נגד עיניניים. ממקימות רשת מסרבות ובעבר חברת ועד ארגון הסגל הזוטר באוניברסיטת תל אביב.

קבלו את

זו הדרך

מדי שבוע בדוא"ל

או בדואר רגיל

המעוניינים לקבל בדואר אלקטרוני, ללא תשלום, מתבקשים לשלוח תכתובת דוא"ל אל: zohaderekh@gmail.com

המעוניינים לקבל בדואר רגיל, מתבקשים לכסות את הוצאות המשלוח באמצעות תרומה של 150 שקל בשיק לפקודת המפלגה הקומוניסטית הישראלית, ת"ד 26205 תל-אביב 6126102

הסגר אינו ישים: לציבור החרדי דרושים פתרונות ולא הסתה ודיכוי

שמאלנים וחרדים מסרבים להיות אויבים

וצייתן ההולך בעיוורון אחר מנהיגיו, במציאות החברה החרדית מגוונת מאוד. יש בחברה החרדית גם מיעוט שמאלי ואנטי-ציוני גדול, וכמאה אלף חרדים אף מחרימים את הבחירות ומסרבים להיעזר כמעט בכלל בכספי ציבור.

אני מציעה לליברלים בעיני עצמם להסיר את המשקפיים האידיאולוגיים המעוותים ולהביט במציאות נכוחה: החרדים מתקיימים בתנאים שונים מאלה של החברה החילונית. אותם ליברלים בעיני עצמם ממהרים לתייג את החרדים: פרוזיטים,

בטלנים, אוכלי חינם ופרימיטיביים. אך

החרדים ברובם בוחרים לחיות בתנאים צנועים ולהצטופף בדירות קטנות כדי להקדיש עצמם ללימוד, שהוא מרכיב חשוב בהיררכיה החברתית החרדית – בצד ההון, כמובן. ההסדר המשפטי של "תורתו אומנתו" מסייע לשימור מבנה חברתי זה, שכן כל תלמיד ישיבה נדרש להוכיח למדינה שאינו עובד כדי לקבל פטור מגיוס לצבא. בכך נמנעת מהחרדים האפשרות

לאמץ מצבי-ביניים, כמו לימוד חלקי ועבודה במקביל. פעמים חברתיים ומטריאליים אלה אינם מאפשרים החלה שווה של הסגר בחברה החרדית. בחברה המורכבת ממשפחות מרובות ילדים הגרות בדירות קטנות מאוד, נחוץ שרבים מבני הבית יבלו את רוב שעות היום בחוץ, במסגרות ציבוריות כמו תלמוד תורה וישיבה. החלת הסגר המחמיר על משפחה בת שבעה ילדים המתגוררת בדירת שלושה חדרים – וכדאי לזכור גם שלילדים אין מסכים לצפות בהם, כי הטלוויזיה והאינטרנט אסורים – פשוט אינה אפשרית. הסגר המוחלט, הדורש שכל בני המשפחה ישוהו בבית, הוא בגדר גזרה שאין הציבור יכול לעמוד בה בתנאי המחיה הפיסיים של רוב האוכלוסייה החרדית. כל עוד המדינה אינה מייצרת התאמות מיוחדות, הנחיות הקורונה כולן הופכות עבור הציבור החרדי למלל לא רלוונטי ולא ישים.

חברה בה לכל אחד יש בבית חדר משלו ולכל אחד יש מסך לבהות בו, יכולה להיכנס לסגר ממושך ולשרוד אותו – גם אם במחיר כבד. חברה בה חיות שלוש נפשות בחדר, ואין טלוויזיה או אינטרנט להתנחם בהם, לא תוכל אלא לראות בהנחיות הקורונה התעמרות אחת גדולה – מה שמביא לחוסר שיתוף פעולה בשטח וברמת ההנהגה. החילונים מקללים את ההנהגה החרדית, אך אינם מנסים לרגע להציע פתרונות למבוי הסתום בו היא נמצאת: היעדר הרלוונטיות של ההנחיות הקיימות, היעדר פתרונות אלטרנטיביים המותאמים למבנה החיים החרדי, ועליית התחלואה שנגרמת כתוצאה מכך.

בסיבוב הרביעי של הבחירות רושמת מגמת ההסתה נגד הציבור החרדי שיא חדש. גם בסיבובים הקודמים ראינו את שנאת החרדים מרימה ראש, ומחקה בעצם את שנאת הערבים – אם כי שנאת החרדים מוצאת לה אחיזה בקרב פלחים אחרים של החברה. ביום הבחירות לכנסת ה-22, בספטמבר 2019, הוציאה "ישראל ביתנו" של ליברמן הודעת טקסט המונית לציבור החילוני שמוזהירה: החרדים נוהרים לקלפיות, צאו להצביע כדי למנוע מדינת הלכה.

הודעה זו הייתה, כמובן, חיקוי מותאם של ההודעה שהפיץ מטה הליכוד בסיבוב הבחירות הקודם, באפריל, נגד האזרחים הערבים. נתניהו הפחיד: "הערבים נוהרים לקלפיות". חד"ש השיבה אז בקמפיין השלה, "נוהרים לקלפיות" – במקום להתריע מפני שיעור ההצבעה של האזרחים הערבים, חגגנו את יציאתם לקלפיות. בבחירות האחרונות, כידוע, השנאה שהפיץ ביבי פעלה נגדו והניכה לרשימה המשותפת 15

מושבים בכנסת. אולם יש מי שלמד מכך לקח אחר: ליברמן סבור שהטריק שכבר לא עובד נגד ערבים יוכל לשמש עכשיו נגד חרדים. את ההסתה, מסתבר, ניתן למחזר.

בחסות הקורונה, ההסתה נגד הציבור החרדי רק גברה. הדעה המקובלת בתקשורת, בפוליטיקה וברחוב החילוני היא כי החרדים אשמים במגפה ואשמים בסגר. דימויים השאובים מהאנטישמיות הישנה, כמו היהודי המסורתי מפיץ המחלות, מזינים את הדמיון החילוני באיבה. כך ממשיכים החילונים להתבוסס בשנאה במקום לחפש פתרונות.

מפלגות המרכז-שמאל מאשימות את הציבור החרדי במגיפה, היומון "הארץ" מתמלא חדשות לבקרים במאמרים נוטפי-שנאה נגד הציבור החרדי, ובמרצ (שמכנה את עצמה "מפלגת השמאל היחידה בישראל") – קוראים להפסיק לחסן את החרדים כעונש על החלטות שגויות של חלק מהנהגתם. יחס בלתי-הומאני זה, המסרב להבין את ההבדלים בין הקהילות ולהכיר בהם, חותר להגביה את החומות התרבותיות המפרידות בין חילונים וחרדים במקום לגלות סולידריות ולפעול למען האינטרסים המשותפים.

את מי בעצם קוראים לנו לשנוא אותם מסיתים שרואים עצמם אנשי שמאל? הציבור החרדי הוא ציבור עני, שסובל מהמגפה יותר. נכון שרוב הגברים החרדים אינם עובדים, אך גם אילו היו רוצים לעבוד, שוק העבודה בישראל כנראה לא היה מסוגל לספק עבודה לרובם. בחירתם לחיות בעוני איננה לחיות כמובטלים מתוסכלים אלא להתחייב למסגרת חיים שונה, המשמרת את הלכידות הקהילתית ומונעת מהם להידרדר לפשע ולמצוקה. יתר על כן, בניגוד לדימוי הרווח בתקשורת, המציגה את החרדים לעתים קרובות כגוש אחד

מכת"זית בהפגנה נגד גיוס לצה"ל, 2017 (צילום: אורן זיו, "אקטיביסטילס")

כוחות כלכליים ושלטוניים מזינים את האלימות בציבור הערבי

מאחורי הפשיעה המשתוללת

הערבית. אלא שמדיניות הפיתוח המקובלת ולמעשה היחידה בימינו היא מדיניות הפיתוח הניאו-ליברלית. צורת פיתוח זו מובילה, באופן בלתי-נמנע, להרחבת פערים כלכליים-חברתיים, והיא מלווה בפירוק הסדרים חברתיים קיימים.

צמיחת אי-השוויון החברתי היא אחד המקורות הברורים לעליית הפשע המאורגן. אבל פשיעה אינה רק תוצר של פערים. היא גם תוצר של שינויים תרבותיים: עלייה של תרבות אינדיבידואליסטית שבמרכזה צרכנות. תרבות זו מופצת לכל עבר, בוודאי שלא רק בחברה הערבית, דרך אמצעי התקשורת והמדיה החברתיות. תרבות זו מעודדת יחידים לצבור סטטוס וכבוד באמצעות רכישת סחורות, וכרוכה בליכוי של תחרות שלוחת רסן במקום שיתוף פעולה וערבות הדדית.

הרדיפה אחרי כסף, סמלי סטטוס וכיבודים תוך רמיסה של כל מה שעומד בדרך, היא צורת התנהלות לגיטימית ואף מתגמלת בחברה קפיטליסטית. ההבדל המרכזי בין עשירים לעניים, בהקשר זה, הוא שמה שהעשירים עושים באמצעות החוק נאלצים העניים לעשות באמצעות פשע.

האינדיבידואלים הצרכני, האגואיסטי והתחרותי העולה מוביל לפירוק חברתי בכל מקום. על אחת כמה וכמה בחברות בהם חלים תהליכים מואצים של פיתוח כלכלי ו"רפורמות מבניות". כדאי להשוות את מה שקורה היום בחברה הערבית לתהליכים שפקדו חברות במדינות מתפתחות פוסט-קולוניאליות החל משנות השמונים. בכל מקום שהניאו-ליברליזם נגע – הוא הצליח להוביל לעלייה משמעותית בפשיעה מאורגנת ואלימה, בסכסוכים משפחתיים ובסכסוכי שכנים, בסחר בסמים ובנשק ובשחיתות שלטונית. הדבר נובע מכוח ההרס של הקפיטליזם, אשר מפרק מערכים מסורתיים (משפחה, חמולה, קהילה, דת וכו') שמייצבים משטרי ערך לא-כלכליים ומייצרים היררכיות שאינן מבוססות רק על אומדן נכסים. חשוב להדגיש שלפירוק זה יש גם היבטים חיוביים. הוא מאפשר, בין היתר, חירות גדולה יותר לנשים ולמיעוטים מיניים.

מדברים אלה עולה, שעל השמאל לפתח עמדה מורכבת ולא-ליברלית ביחס לפשיעה, ולהציע פתרון עמוק המבוסס על הבנת התהליכים המחוללים אותה. אין להסתפק בביקורת על המדינה הגזענית הסמכותנית ועל מנגנוני אכיפה סלקטיביים. צריך להבין שיכולתה של המשטרה להתמודד עם התופעה מוגבלת ביותר. זאת ועוד, צריך לבחון באופן ביקורתי את הטענה המקובלת לפיה הגברת "ההרתעה" אכן מובילה לירידה משמעותית בפשיעה.

בשום אופן אינני קוראת לחיזוק מחודש של מנגנונים קהילתיים שמרניים (דבר שקורה ממילא כתגובת נגד לכאוס החברתי). להפך, הפרוגרמה השמאלית מציבה במרכז ארגונים פמיניסטיים, ארגוני עובדים וכוחות חברתיים אחרים, המסוגלים להציע פתרונות הוליסטיים ובעיקר – לייצר מחויבות לערכים חברתיים לא קפיטליסטיים. חשוב מכל, תפקדי השמאל הוא להציע מודל לפיתוח כלכלי, לצמצום העוני ואי-השוויון ולתיקון עוולות. בניגוד לניאו-ליברליזם, מודל זה לא יהיה נטוע בהנחות יסוד-אנטי-סוציאליות לגבי הטבע האנושי ולא יהיה כרוך בהרס חברתי טוטאלי.

מותו של אחמד ח'אזי, תלמיד הסיעוד בן ה-22 ששוטרים ירו בו למוות בטמרה, עורר מחאה נרחבת בציבור הערבי. רבות נכתב על העלמת העין המכוונת של המדינה מצמיחת הפשע המאורגן בחברה הערבית, על היד הקלה של המשטרה על ההדק, ועל העובדה הברורה מאליה שקרב ריות כזה מעולם לא היה יכול להתקיים ביישוב יהודי.

אין ספק שהחברה הערבית מתמודדת היום עם משבר חמור, שעולה בחיי אדם ומפורר את יסודות החברה. אין ספק גם שהחברה הערבית מתמודדת עם "פרדוקס שיטורי", כאשר התביעה הצודקת של אזרחים לביטחון נתקלת במשטרה עוינת. כמאמר זה אני מבקשת לשפוך אור על הסוגייה מזווית אחרת, שלדעתי לא נידונה מספיק בדיון המתקיים בעברית: הכלכלה הפוליטית-תרבותית של צמיחת הפשע המאורגן. לטענתי, צמיחת האלימות והפשיעה בחברה הערבית היא תוצר ישיר של תהליכי פירוד חברתיים, שהם עצמם תוצר של "פיתוח כלכלי" ניאו-ליברלי.

מאז אוקטובר 2000 גברה ההסתה התקשורתית והרדיפה הפוליטית נגד האזרחים הערבים בישראל. תחת שלטון נתניהו התעצם הדיכוי הפוליטי של החברה הערבית, ונוסף לו מימד "פשיסטי" שתיחזק הארגון "אם תרצו" ועמותות ימין ממומנות היטב. אולם במקביל, לעיתים "בסתירה" לתהליכים אלה, התקדם הפיתוח הכלכלי בחברה הערבית. בשנת 2006 הוקמה הרשות לפיתוח כלכלי של "מגזר המיעוטים". המטרה הייתה: שיפור יעדי הצמיחה של המשק הישראלי יחד עם פיתוח מעמד חדש של בעלי הון ושל אנשי עסקים ערבים.

המאמץ הבשיל בהחלטת ממשלה 922, שקבעה באופן תקדימי העברת תקציבים לחברה הערבית. מאחורי המהלך עמדו בכירים במשרד האוצר, ששאפו להאיץ את מעבר הערבים מאוכלוסייה ענייה למעמד עובדים התורם לצמיחה הכלכלית. בניגוד לחרדים, שמסיבות דתיות ותרבותיות מתנגדים לתהליך הפרודוקטיביזציה, החברה הערבית הייתה צמאה למהלך כזה. שיעור האקדמאים הערבים המועסקים בעבודות שאינן הולמות את כישוריהם הוא גדול, ובקרב שכבות נרחבות רווחת אפיפה לניעות כלכלית וחברתית.

בתנאים בהם פעולה פוליטית הפכה מסוכנת וכמעט בלתי-אפשרית, מעורבות בענייני פיתוח כלכלי הייתה לאפיק סביר וכמעט בלעדי של פעילות ציבורית. צעירים שהיו מעורבים באקטיביזם פוליטי נאלצו "להוריד את הראש" ולהתמקד בשיפור מצבם האישי, ומצביעים למפלגות הערביות החלו לדרוש מנציגיהם בכנסת לעסוק בעניינים שנוגעים בחיי היום-יום במקום לעלות על בריקאדות. האופי המעמדי של המפלגות השתנה גם כן.

רוב הציבור הערבי בישראל היה, עד העשורים האחרונים, הפרולטריון של ישראל (מעמד הפועלים הממשי, לא תנועת העבודה שהייתה במקרה הטוב אריסטוקרטיה של עובדים). מעמד זה בא לידי ביטוי בדפוסי ההצבעה והארגון הפוליטיים, בקשר ההדוק לשמאל ולמפלגה הקומוניסטית הישראלית. בשנות התשעים החל המעמד הבינוני הפלסטיני, שצמח כתוצאה מליברליזציה כלכלית, להתגבש "כמעמד למען עצמו".

המעמד הבינוני הערבי דורש מנציגיו, ובצדק, את סגירת הפערים הכלכליים העמוקים בין החברה היהודית לבין זו

חינוך בעידן נגיף הקורונה

ומהגדלת הפערים הלימודיים בין המשתתפים למשתתפים חלקית, ולא לה שלא הצליחו ללמוד כלל. עד כה, המפגש בין הקורונה לבין הטכנולוגיות החדשות לא צמצם את הפערים, כפי שהבטיחו נביאי ההיי-טק. נראה כי הוא רק העמיק אותם. מנגד, אולי מתוך המשבר יינטש החינוך כמרוץ להצטיינות או לכישלון לטובת למידה נינוחה וחברתית יותר.

נוגה דגן-בוזגלו

חינוך: אפשר גם אחרת

על פי הנתונים שפורסמו השבוע (8.2), גם בסגר השלישי מונים הצעירים מתחת לגיל 35 כמחצית ממחוסרי העבודה: 86 אלף נרשמים חדשים בגילים אלה, שהם 48% מסך מהנרשמים בשירות התעסוקה.

האבטלה הקשה ממנה סובלים צעירים רבים בישראל, בייחוד אלה הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה או שסיימו את לימודיהם, אינה גזרת גורל וכדאי ללמוד מההיסטוריה הקרובה. בברית המועצות העניקה המדינה לאזרחים חינוך מקצועי או השכלה גבוהה במסגרת הכלכלה המתוכננת. המדינה הפעילה מערכת מיון לבוגרי מוסדות לימוד, שנשלחו לעבוד במקצוע אותו רכשו. לעתים הוצבו עובדים צעירים במקומות מרוחקים מהוריהם, אולם כך זכו בתעסוקה בטוחה. המדינה אף סיפקה לבוגרי האוניברסיטאות דיור ציבורי במחיר סמלי.

בשנות ה-70 הגיעו עשרות אלפי יהודים מבריה"מ לישראל. באותה תקופה היה ביקוש גדול בשוק העבודה בישראל לעובדים מיומנים, ולכן הצליחו יוצאי ברה"מ ברובם למצוא עבודה במקצועם. אך בעקבות העלייה הגדולה שהחלה בשנת 1989, במהלכה הגיעו לישראל למעלה ממיליון איש מבריה"מ, היה המצב שונה בתכלית. ישראל לא נערכה כראוי לקליטת גל ההגירה. כ-60% מהמהגרים היו בעלי השכלה גבוהה, אך רובם לא מצאו עבודה במקצועם. רבים מיוצאי ברה"מ מצאו עבודה רק בניקיון, בשמירה ובשאר עבודות לא מקצועיות. היו כאלה שחזרו למדינות ברה"מ לשעבר, אך המהגרים ברובם נשארו.

גם רבים מבני הדור השני של יוצאי ברה"מ בארץ, שרכשו השכלה גבוהה (בכסף מלא, כמובן), אינם מצליחים למצוא עבודה במקצועם. חלקם משתלבים בעבודות לא-מיומנות, וחלק עוזבים את ישראל ומהגרים לאירופה, לקנדה, לארה"ב, לאוסטרליה או למדינות ברה"מ לשעבר – בעיקר לרוסיה. קושי מרכזי במציאת עבודה, גם בקרב בוגרי מקצועות ההיי-טק, הוא הדרישה של מעסיקים לניסיון קודם בעבודה – אותה בעיה שהשיטה הסובייטית הצליחה לפתור. למערכת הישראלית, אם כן, שני חסרונות לעומת השיטה הסובייטית – גם השכלה גבוהה בתשלום, וגם קושי למצוא עבודה.

מבקרי השיטה הסובייטית מצביעים על כך שהשכר בברה"מ היה נמוך באופן משמעותי ביחס לשכר במערב, גם כאשר כולם יכלו לעבוד במקצוע אותו למדו. אולם חשוב להזכיר שגם הוצאות המחיה בברה"מ היו נמוכות בהרבה. לשיטה הסובייטית, אם כן, יתרונות לא מבוטלים בהשוואה למצב ההשכלה הגבוהה בישראל ובוגריה כיום.

שמעון קורנפלד

ערב משבר הקורונה, השיח על חינוך בישראל עסק בעיקר בחוסר הרלוונטיות של בית הספר ללמידה, לחיים ולשוק העבודה. קטרוגים על מוסד בית הספר המיושן נשמעו מכל עבר. בישראל כמו במקומות רבים אחרים, מערכת החינוך התקשתה לעבור ללמידה פחות פורונטלית ויותר מגוונת, להטמיע שימוש באמצעים דיגיטליים, להנהיג למידה אינטראקטיבית ולשנות את תכנית הלימודים.

המערכת גם התקשתה לנטוש את הרכב המקצועות המסורתי ולהחליש את התלות במערך בחינות הבגרות ההולך ומתרחב, והתמסרה לתרבות הסטנדרטים. בתום עשור של קידום דיגיטציה בבתי הספר, התברר כי רק במחצית מבתי הספר יש מחשבים בכיתות. התוכנית "מחשב לכל ילד" לא ממש יצאה לפועל. ואז, ביום בהיר אחד, נאלצה מערכת החינוך לעשות קפיצה ללמידה מקוונת, קפיצה שלא נעשתה במהלך כל העשור האחרון. תחילה הייתה התלהבות – הנה אנחנו במאה ה-21, אפשר להעשיר את הלמידה באמצעים טכנולוגיים, לא חייבים להגיע למוסד המיושן. חגיגה לרגע באומת ההיי-טק.

אוטונומיה ומעורבות הורים

מתוך הכאוס שהשתרר, צמחה למורים ולמנהלים "אוטונומיה" – עוד חלום ניא-ליברלי אופנתי, שהתממש לא כמדיניות אלא כתוצאת לוואי של יעדים חפוזים. מנהלות ומנהלים נאלצו לאתגר ולהסתגל ללמידה מרחוק כמיטב יכולתם, ללא הכשרה ועם מעט מאד הכוונה. חלקם ניצלו את התרופפות הפיקוח ללמידה יצירתית תוך ניצול האפשרות לסטות קצת מתוכנית הלימודים הכובלת, אחרים מתוך הרגל עשו עוד מאותו דבר, רק בזום. מעורבות ההורים, שלפני הקורונה נדחתה פעמים רבות בידי המערכת, הרקיעה כעת שחקים, כאשר הורים מצאו עצמם משמשים תומכי למידה במשרה מלאה.

מהר מאד צצו הקשיים – של התלמידים, ההורים, המנהלים והמורים. או אז הסתבר שאין באמת תחליף למוסד בית הספר, למגע הביתי אמצעי מורה-תלמיד, לסביבה החברתית. גם תלמידים שמאסו בבית הספר החלו להתענג. תפקיד המחנכות, שצומצם במהלך השנים, הוכיח עצמו כחינוכי וכחשוב. הסתבר גם שניתן לצמצם את שעות הלימודים, "להפסיד חומר", להקטין את מערך המבחנים ולהקפיץ קומה את רפורמת ההערכה החלופית (מטלות שונות וצמצום המבחנים) שהתנהלה עד אז בעצלתיים.

דארוויניזם חינוכי

המעבר ללמידה מרחוק במצב של משבר יצר דארוויניזם חינוכי שלא היה כדוגמתו. למידה מרחוק חידדה את הפערים החברתיים ויצאה לדרך תוך שהוא משאירה קבוצה גדולה מאד של תלמידים – מאות אלפים – ללא מענה. חרדים, ערבים, תלמידי חינוך מיוחד וחסרי אמצעים אחרים נותרו מאחור. הגישה הרווחת במערכת החינוך של "נרוץ קדימה עם מי שיכול", שהתבטאה במשך שנים בהסללה ובטיפוח הזקזקים, הוקצנה והפכה לקו המפריד בין מי שיכול ללמוד למי שלא. אלא שעתה לא מדובר במסלולי למידה שונים אלא בקו הבסיס – מי משתתפים ומי אינם משתתפים במערך חינוך החובה במדינה.

מה יישאר מכל זה ביום שאחרי? אם לא יתעשת משרד החינוך, מן הראוי לחשוש מנשירה בהיקפים חסרי תקדים

מושל קומוניסטי ברזיל של בולסונרו

המדינה מאז נבחר לתפקיד לפני שש שנים, כאשר ניתן הגמוניה פוליטית ארוכת-שנים של האוליגרכיה המקומית. דינו שוחח בשבוע שעבר עם שליח העיתון הספרדי רב התפוצה "אל פאייס". בריאיון התייחס בין היתר למצב הפוליטי במולדתו ולהשלכות אוזלת ידה של הממשלה המרכזית בטיפול בקורונה. להלן קטעים מתוך הריאיון.

איך מתמודד מושל קומוניסטי עם נשיא ימני קיצוני כמו ז'איר בולסונרו?

היחסים עמו הם קשים במיוחד. מעבר לתהום האידיאולוגית הפעורה בינינו, ישנו בולסונרו – איש ריב ומדון. בכל הזדמנות בולסונרו מחפש לסכסך וזו תכונת האופי הפוליטית הבסיסית שלו, שלא לדבר על אוזלת ידו בניהול ענייני המדינה. לחיות תחת בולסונרו קשה לכולנו.

לדברך, "סופו של ממשל טראמפ הוא ההקדמה למה שיתחולל ברזיל". מה ההשלכות של סיום כהונתו של טראמפ עבור ברזיל?

תבוסתו של טראמפ מעמיקה את הבידוד בו שרוי בולסונרו. בדומה לממשל הקודם בארה"ב, גם ממשלת ברזיל לא מצליחה להתמודד עם שתי בעיות יסוד: התפשטות המגפה והרס הסביבה. הממשלה מגלה אזלת יד פושעת בגיוס חיסונים עבור האוכלוסייה, ואף מתגאה בכך.

בעיצומה של המגפה הכריז בולסונרו על עצירת המענקים לנזקקים. איך תתמודדו עם הגזרה?

זו סוגיה קשה מאוד. להפסקת המענקים השלכות מעבר למעגל הגדול והמתרחב של האוכלוסייה הענייה. מקבלי המענקים עשו בהם שימוש לרכישת מוצרי יסוד. כך ששלילת המענקים תגרום להתכווצות ענפים אלה, שרובם עתירי עבודה. לכן זו שגיאה ענקית להפסיק את המענקים, שנהגו כמענה למצוקה שיצרה המגפה. ברזיל המגפה רק הולכת ומחריפה – כך שאין שום סיבה להפסיק את חלוקת המענקים. הממשלה מתרצת זאת ב"משמעת תקציבית" שלדידה יש לשמור. אבל לממשלה יש אחריות גדולה הרבה יותר משמירה על המשמעת התקציבית, והיא האחריות החברתית כלפי עשרות מיליוני ברזילאים בעוני. אנו דורשים להמשיך במתן המענקים עד לסוף 2021, עד שיתבהרו תוצאות החיסונים. ברמת המחוז אין בידי בנק מרכזי ואנו לא מנפיקים מטבע, ולכן אין ביכולתי להיכנס לגירעונות עמוקים יותר. התוכנית שלנו הוא לחלק מדי שבוע יותר מ-300 אלף סלי מזון ובהם מוצרים בסיסיים, לקדם מיזמים של עבודות ציבוריות בכך-100 מיליון דולר ולהעניק קצבה חד-פעמית למובטלים.

למושל מדינת מרניאו, פלביו דינו, השפעת פוליטית רחבה הרבה יותר מגבולותיו של המחוז הברזילאי הקטן (כ-333 אלף קמ"ר ו-7 מיליון תושבים). קולו של דינו, שופט לשעבר ומראשי המפלגה הקומוניסטית של ברזיל, נשמע ברחבי

קובה מפתחת ארבעה חיסונים נגד הקורונה

קובה מפתחת כעת ארבעה חיסונים נגד נגיף הקורונה. כך מסר בכיר קובני לרוזה מוסאווי, כתבת העיתון הקומוניסטי הצרפתי "הומניטה". לדברי הבכיר, "מכוני המחקר של קובה עוסקים כעת בפיתוחם של החיסונים 'סוברנה 1', 'סוברנה 2', 'עבדאללה' ו'ממביסה'".

המטרה היא שכל החיסונים יעמדו בקרוב לרשות שירותי הבריאות על מנת לפתוח במבצע לחיסון 11 מיליון אזרחי המדינה. "יהיה זה מבצע לחיסון המוני ווולונטרי – איש לא יהיה חייב להתחסן נגד רצונו". עוד הדגיש הבכיר, שהחיסון "סוברנה 2" ייכנס לשלב השלישי של הניסוי הקליני ב-1 במאוס הקרוב. במידה שיקבל אישור מהמוסדות המפקחים – ייפתח מייד במבצע החיסונים ההמוני.

ממשלת קובה מעוניינת לייצר עשרות מיליוני מנות חיסון כדי להציען בחינם לאוכלוסיות מוחלשות באמריקה הלטינית. קובה מוכנה, כמו-כן, לאפשר שימוש חופשי בפטנט לייצור כל החיסונים למדינות בפרפריה הגלובלית, שידן אינה משגת לרכוש את החיסונים שמייצרים תאגידי התרופות הקפיטליסטיים. עוד דורשת קובה לבטל את הפטנטים והקניין הרוחני לגבי החיסונים הקיימים – לטובת כלל האנושות. לדברי הבכיר, "תאגידי התרופות גורפים רווחי עתק מניצול המגפה הקטלנית. זאת, חרף העובדה שהמדינות השונות מסבסדות כ-50% מעלויות המחקר והפיתוח. ל-80% מהאנושות אין שום אפשרות לרכוש חיסונים אלה, וזה לא מתקבל על הדעת. לכל בן אדם יש זכות בסיסית לרפואה ציבורית מתקדמת וללא תשלום. מה שעושות חברות התרופות הוא לספסר במצוקת האנשים".

בתשובה לשאלה, "הייתכן שקובה הענייה תצליח לפתח חיסונים כה מתקדמים?", השיב: "לא הקמנו את תעשיית התרופות והביוטכנולוגיה לשם הפקת רווחים, אלא כדי לשרת את מערכת הבריאות הציבורית הקובנית – קורבן המצור האמריקאי זה יותר מ-70 שנה. זו הסיבה שיכולנו גם לשגר 44 משלחות רפואיות לכל העולם כדי להטות כתף במיגור המגיפה וכדי לטפל בחולים הרבים".

ובמקרה הטוב "אינו מרשים". אם כך, לא ברור מדוע כשלו סוכני המודיעין הישראלי שניסו שוב ושוב וללא הצלחה להתנקש באותו "טרוריסט בעל אלף נשמות".

העיתונאית ענת סרגוסטי ועורך "העולם הזה" המנוח, אורי אבנרי, סיפרו בפרק על המפגש החשאי עם ערפאת בעיר ביירות תחת המצור הישראלי. מיד לאחר ששבו מהפגישה נלקחו השניים לחקירה והועמדו למשפט, כי החוק קבע אז כי על ישראלים אסור להיפגש עם נציגי אש"ף. בפרק רואיין גם בנו של מרגל מוסד שהתברג בצמרת פת"ח בעיר פרנקפורט בגרמניה. לדבריו, אביו נטש את משפחתו, מת בגיל צעיר וסבל מחרדת-רדיפה (פרנויה) עד יום מותו.

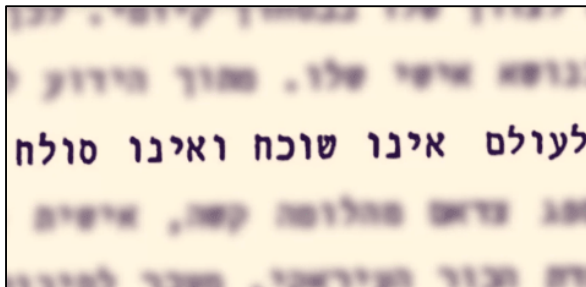
אלמנתו של ערפאת, סוהא, סיפרה ממקום מושבה במלטה על ערפאת ועל דמותו. היא התעכבה על ההתאהבות בדמותו הכריזמטית ועל הקשיים שחוותה בנישואים לערפאת. הרגע התמוה ביותר בפרק היה כאשר סוהא אמרה כי מעולם לא הבינה את "השנאה התהומית בין הגנרל אריאל שרון", שהיה אחראי בין היתר לטבח במחנות הפליטים הפלסטיניים סברה ושתילה, לבין בעלה המנוח.

הדוד העשיר מדובאי

ממשלת נתניהו מנסה בימים אלה לבסס ברית בין נסיכויות הנפט במפרץ הפרסי לבין ישראל – לתועלת האינטרסים האימפריאליסטיים האמריקאיים ומול ונגד איראן. נתניהו מדבר מעל כל במה על "השלום ההיסטורי" שהוא מקדם ועל "החמוצים" בשמאל המתנגדים לשלום עם מדינות ערביות.

ניתן רק לדמיין את המהפך הצפוי בדימוי הערבי בתקשורת הישראלית: מ"ארכי-טרוריסט" ל"דוד העשיר והטוב מהמפרץ". סביר להניח שעוד ייכתבו מאמרים מלומדים בנושא. אבל בינתיים היה על תאגיד השידור הציבורי להעז לערער על הנרטיב הדומיננטי ולהציע לחברה הישראלית תמונה מפוכחת של המציאות במזרח התיכון במקום להסתכל במדינות הערביות ובמנהיגיהן רק דרך הכוונת.

זוהר אלון

מתוך הפרופיל של סדאם חוסיין במודיעין הישראלי

התאגיד 'כאן' בא לספר ויוצא מקלל

המודיעין מציג את אויביו בסלון

תאגיד השידור "כאן" העלה באחרונה סדרה דוקומנטרית חדשה בשם "אויבים". הסדרה בת חמשת הפרקים כוללת ראיונות עם אנשי המודיעין הישראלי לשעבר לגבי "אויבים" ערבים ומוסלמים – חאפז אל-אסד, גמאל עבד אל-נאצר, אנואר סאדאת, אייתוללה חומייני, סדאם חוסיין ויאסר ערפאת.

הסדרה "אויבים" (ששמה אינו משתמע לשתי פנים) מגישה מחדש את הסיפורים המוכרים והאהובים על הממסד הביטחוני. במקום להציע נקודת מבט מרעננת על המזרח התיכון, מה שדורש אומץ והתמודדות עם תפיסות רווחות, בחרו יוצרי הסדרה לראיין אנשי מודיעין לשעבר. אלה נהנים מהילה ביטחוניסטית ומתמחים בשחזור הנרטיב הישראלי הקורבני, המוציא דברים מהקשרם ומשכיח את התוקפנות של ישראל כלפי שכנותיה.

לקבע דמות שלילית ועוינת

מאז האינתיפאדות הראשונה והשנייה התפרסמו כמה וכמה מחקרים על אודות ייצוג דמות הערבי בתקשורת העברית. דמות זו מוצגת כמעט תמיד כשלילית, עוינת ונחותה מבחינה מוסרית. כך מנחילה התקשורת לציבור הישראלי את דימוי האויב הערבי באופן שמזין את האפליה הממסדית כלפי הערבים בחברה הישראלית ואת ההתבדלות הישראלית מהעולם הערבי. זה דימוי "הג'ונגל", בעגה של אהוד ברק ושל בנימין נתניהו, מול הוויליה הישראלית המתמגנת בלי סוף. הפרק הראשון של הסדרה הציג את סיפור עלייתו של סדאם חוסיין לשלטון בעיראק. בפרק רואיינו גם אנשי מפלגת הבעת' לשעבר, שתיארו את האימה שסדאם הטיל עליהם ועל העם העיראקי. לאחר מכן הופיעה בתו של יהודי עיראקי שנתלה בכיכר תחריר בבגדאד באשמת ריגול ציוני. עם סיום החלק הראשון של הפרק, עברה הסדרה לראיין את האחראים להפצצת הכור הגרעיני בעיראק בצד מדענים צרפתיים שהיו מעורבים בבנייתו. המוסד מוצג במלוא תפארתו, והצלחתו לסכל את פרויקט הגרעיני העיראקי וזו נחגגת כניצחון כחול לבן. קשה להתעלם מההקבלה לחרדה המטופחת כיום מפני הגרעיין האיראני.

הפרק השני של הסדרה הוקדש למנהיג הלאומי הפלסטיני יאסר ערפאת. בפרק התעקשו אנשי מודיעין לשעבר לדבר על "דמותו המגוחכת של יאסר ערפאת", "כאיש שאינו מסוגל להרכיב נאום ואינו מסוגל להוביל את עמו למקום מבטחים",

סדרת תרגומים מהספרות

ומהגות הלטינו-אמריקאית

הוצאת הספרים של אוניברסיטת תל-אביב החלה בפרסום סדרת תרגומים ממיטב הספרות וההגות הלטינו-אמריקאית. הסדרה קרויה "נואסטרה אמריקה" ("אמריקה שלנו") על שם מאמרו המכונן של המהפכן ואיש הרוח הקובני חוסה מרטי. לדברי העורך, ד"ר אורי פרויס, "הסדרה פותחת בפני קוראי העברית את מחוזותיה התיעודיים והעיוניים של ספרות אמריקה הלטינית, ישנים כחדשים, כדי שיוכלו להכירה היכרות שלמה יותר, במילותיה שלה וברוח חזונו של מרטי המדגיש את אחדותה הרב-גונית, מקוריותה ונועזותה". הספר הראשון הרואה אור בסדרה, בתרגומו של ליאו קורי, הוא "קונצ'רטו בארוקי" מאת הסופר, המוזיקולוג והמסאי הקובני הגדול אלחו קרפנטיייר (1904-1980).

הספר הוא שילוב בין מפגש העולמות ההיסטורי במקסיקו במאה ה-16 למפגש בדיוני המתרחש בוונציה במאה ה-18. לדברי פרויס, "זו נובלה מבריקה שהופכת את כיווני התנועה המקובלים בספרות המסעות המערבית, ומגדירה מחדש את ההיררכיות ואת היחסים התרבותיים בין אמריקה הלטינית ואירופה".

למהדורה העברית נוספו שתי מסות מפתח, בהן שוטח קרפנטיייר את משנתו האסתטית-אידיאולוגית רבת ההשפעה.

ביבי לכללא

בדימוס אהרן פרנקו לתפקיד הפרויקטור. פרנקו כינה בעבר את הערבים "כפויי טובה" משום שהם מתעמתים עם כוחות המשטרה.

גם ביישובים ערביים נוספים נערכו במהלך סוף השבוע הפגנות ועצרות מחאה. אלפים הפגינו בכניסה לעיר אום אל-פחם בפעם הרביעית בחודש האחרון. בסופה של ההפגנה צעדו לעבר תחנת המשטרה בעיר. המפגינים זעמו וקראו לעבר מפקד התחנה "תתפטר" על רקע הריאיון שערך ברשת כאן בו דיבר על "התרבות במגזר". גם ח"כ יוסף ג'ברין (חד"ש – הרשימה המשותפת), תושב העיר, השתתף בהפגנה. כאות הזדהות הגיעו עשרות מפעילי המחאה נגד ממשלת הימין לתמוך במאבקם של תושבי אום אל-פחם.

מסילוואן לבלפור

מאות פלסטינים וישראלים הפגינו (6.2) בסילוואן שבירושלים המזרחית הכבושה. ההפגנה נערכה ביוזמת "שלוש עכשיו" במחאה נגד גירושן הצפוי של עשרות משפחות פלסטיניות משכונת זו בידי מתנחלים ועמותות ימין. הפעילים יצאו בצעדת מחאה מסילוואן לעבר מתחם ההפגנות בבלפור, סמוך לבית ראש הממשלה, והצטרפו לאלפים שדרשו את ההתפטרות של בנימין נתניהו וממשלתו הימנית. המפגינים קראו סיסמאות בערבית ובעברית, בהן: "אין קדושה בעיר כבושה" ו"סילוואן אל יאוש עוד נגמור עם הכיבוש". לאחר שחצתה הצעדה את הקו הירוק ונכנסה למערב ירושלים הצטרפו אליה פעילי מק"י וחד"ש. במהלך הצעדה החרימו שוטרים בכוח דגל פלסטי שהחזיקה אחת המפגניות, למרות שאין חוק האוסר על הנפת. כמו כן, עשרות פעילים הפגינו (9.2) מול בית המשפט המחוזי בירושלים במהלך הדיון בערעור שהגישו ארבע משפחות משכונת שיח' ג'ראח על החלטת בית המשפט לפנותן. המשפחות כוללות 27 נפשות, בהן תשעה ילדים.

התארגנות דיירי ירושלים

מפגש התארגנות מקוון

יום חמישי, 11.2, בשעה 19:00;

פרטים נוספים בפייסבוק של חד"ש ירושלים

השבוע באתר "זו הדרך"

צעדים ארגוניים של עובדי וינגייט, הסכם קיבוצי במפעל שטראוס בשדרות, הפגנות הסטודנטים בתורכיה, הבחירות באקוודור, ועוד...

www.zoha.org.il

מאות מפעילי המחאה נגד ראש הממשלה בנימין נתניהו וממשלתו הימנית הפגינו השבוע (8.2) בפתח בית המשפט המחוזי בירושלים המזרחית הכבושה. נתניהו התייצב לדיון מהותי במשפטו, בצד שני הנאשמים האחרים בתיקי האלפים – נוני מוזס ושואל אלוביץ'. בפני הרכב השופטים, הכולל את רבקה פרידמן-פלדמן, משה ברעם ועודד שחם, אמר ראש הממשלה המואשם בשחיתות כי הוא מאשר את המענה של פרקליטו לכתב האישום וכופר באישומים.

ההפגנה נגד נתניהו החלה בשעות המוקדמות של הבוקר. המפגינים התאספו מחוץ למעון ראש הממשלה כשהם לבושים סרבליים כתומים שעליהם הכיתוב: "מנגקים שחיתות", ובידיהם מטאטאים ופחי זבל. מול מעון ראש הממשלה פרסו הפעילים שטיח אדום לראש הממשלה בטרם יצא לדיון במשפט. המשטרה הציבה מחסומים בחובות המובילים לבית המשפט, ולמפגינים עצמם התאפשר להפגין רק מעבר לכביש, סמוך למשרד המשפטים. עם זאת, קולותיהם של המפגינים נשמעו היטב באולם הדיונים.

מתנועת קריים מיניסטר נמסר: "מצב בו ראש ממשלה מכהן מתייצב בבית המשפט כנאשם הוא כתם שחור על מדינת ישראל ועל הדמוקרטיה שלה. אסור לנו לנרמל את הטרור הזה". "מחדל הקורונה שגבה מעל ל-5,000 קורבנות והמיט אסון כלכלי וחברתי על אזרחי ישראל ממחיש שנאשם בפלילים לא יכול לנהל מדינה. היום, יותר מתמיד, ישראל זקוקה לראש ממשלה במשרה מלאה, ולא לנאשם שכורת ברית עם כהניסטים כדי להימלט מהדין", הדגישו.

יותר מ-10 אלף הפגינו בטמרה

יותר מ-10 אלף השתתפו (6.2) בתהלוכת מחאה בטמרה נגד אזלת יד המשטרה וממשלת הימין במיגור הפשיעה והאלימות בחברה הערבית. זאת, לאחר שהשבוע נהרג אחמד חיג'אזי, תושב המקום, במהלך חילופי אש בין שוטרים לעבריינים. לפי דיווח העיתון "אל-אתיחאד", במהלך ההפגנה נחסם כביש 70 לתנועה מצומת יבור לצומת אבליים בשני הכיוונים.

עם הגעתו להפגנה מסר יו"ר הרשימה המשותפת, ח"כ אימן עודה (חד"ש): "הגעתי לטמרה להפגין נגד האלימות ולזכרו של אחמד חיג'אזי. בעיני המשטרה, מותו הוא לא יותר מנזק משני, אבל אם היה מדובר ביהודי, המדינה כולה הייתה עוצרת. תפקיד הממשלה והמשטרה הוא לעצור את שפיכות הדמים – לא לשפוך עוד דם".

יו"ר ועדת המעקב של הציבור הערבי, מוחמד ברכה, אמר בעצרת המחאה, כי מינוי פרויקטור לטיפול בפשיעה בחברה הערבית, חודש ויחזי לפני הבחירות, הוא "מצג שווא", והוסף: "אם צריכים שנתחיל באינתיפאדה עממית למען ביטחוננו – אז שתהיה אינתיפאדה". לדברי ברכה, "מה שקורה בחברה הערבית הוא תוכנית סדורה של הממשלה ושל הממסד, כדי שנתעסק רק בביטחון האישי ונזניח כל שיח אחר על זכויות לאומיות ואזרחיות". בדבריו התייחס ברכה להחלטת ראש הממשלה, שהודיע השבוע על מינוי ניצב